

หลักการแปลความ “ภาพถ่ายทางอากาศ”

โดย นาย อนุกุล สุจินัย ส่วนสำรวจจำแนกดินที่ 2

การแปลความภาพถ่ายทางอากาศ

1. ผู้แปลความต้องมีความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของภาพถ่ายทางอากาศ
  - รู้เนวบินของเครื่อง
  - ขนาดรูปถ่าย
  - รายละเอียดที่ปรากฏบนภาพถ่าย
2. มีความสามารถในการมองภาพ 3 มิติ (Stereoscopic vision)

ข้อพิจารณา(photo key)ลักษณะสำคัญ 7 ประการที่ใช้ในการแปลภาพ

1. **ความเข้ม (Tone)** เป็นช่วงความแตกต่างจากสีเข้มไปหาสีจาง หรือสีดำไปหาสีขาว
หลักการคือวัตถุต่างๆจะมีความเข้มของสีแตกต่างกัน ทำให้การสะท้อนของแสงไม่เท่ากัน ถ้าวัตถุใดสะท้อนแสงมาก วัตถุนั้นยังมีสีขาว(จาง) มาก ถ้าหน้าดินไม่มีสิ่งปกคลุมค่าการสะท้อนจะมีสีขาว แต่ถ้าดินมีความชื้น ค่าการสะท้อนจะมีสีคล้ำหรือสีเข้มขึ้น
ในกรณีเป็นแหล่งน้ำ ค่าการสะท้อนจะมีสีขาวหรือดำจะขึ้นกับ
  - มุมแสง
  - ความลึก
  - ความขุ่นของน้ำ
2. **รูปแบบ (Pattern)** หมายถึงการจัดเรียงของวัตถุ ซึ่งมีทั้งแบบ regular และ irregular
รูปแบบมีทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้นมา ดังนี้
  - รูปแบบของสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ทุ่งหญ้า เทือกเขา
  - รูปแบบของสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา เช่น สวนพักผ่อนหย่อนใจ สวนผลไม้
3. **ลายเนื้อ (Texture)** หมายถึง ความหยาบละเอียดของ เนื้อในภาพ
มีความสัมพันธ์ขึ้นกับมาตราส่วน เช่น -มาตราส่วน 1: 1,000 อาจเห็นใบไม้
-มาตราส่วน 1: 20,000 เห็นเป็นเรื่อนยอดเงา
4. **รูปร่าง (Shape)** รูปร่างเป็นปัจจัยสำคัญในการวินิจฉัยวัตถุบนภาพถ่าย
มีความสัมพันธ์กับรูปแบบ(form) ของวัตถุ แต่รูปร่างอย่างเดียวก็อาจวินิจฉัยผิด
ต้องอาศัยความสัมพันธ์อื่นๆมาช่วย เช่น เส้นตรงบนภาพถ่าย คาดว่าเป็น ถนน
แต่เมื่อใช้ปัจจัยอื่นเข้ามาช่วย จะพบว่าเป็น ทางรถไฟ เป็นต้น
5. **ขนาด (Size)** ขนาดของวัตถุในภาพมีความสัมพันธ์กับมาตราส่วน
ข้อควรระวังในกรณี ภาพที่ยังไม่ได้ปรับแก้ความเบี่ยงเบน (rectify)
การยืดมาตราส่วนอย่างละเอียด จะมีความคลาดเคลื่อน

6. เงา (Shadow) โดยปกติการถ่ายภาพไม่ควรให้เกิดเงา

การเกิดเงามีสาเหตุมาจาก

- เวลาของการถ่ายภาพ
- ทิศทางการบินถ่ายภาพ
- มุมของดวงอาทิตย์ (sun elevation)

เงามีประโยชน์ในแง่เป็นตัวบ่งชี้ ชนิดของวัตถุ เช่น แนวกำแพง

แต่มีข้อเสีย คือ บดบังรายละเอียดของวัตถุ

7. แหล่งที่ตั้ง (Situation) ใช้ศึกษาความสัมพันธ์เรื่องตำแหน่งของวัตถุ เช่น

อาคารที่ใกล้ทางรถไฟ คาดว่า เป็น สถานีรถไฟ

หรือช่วยในการวิเคราะห์พืชพรรณจำเพาะที่เกิด เช่น ต้นจากเป็นพืชในเขตป่าชายเลน

หรือพืชในที่ลุ่มน้ำกร่อย

หลักเกณฑ์ในการแปลความ (interpretation)

1. การตรวจสอบ (Detection)
2. การจดจำ/การรู้จักและการแยกแยะ (Recognition & Identification)
2. การวิเคราะห์ (Analysis)
3. การจำแนก (Classification)

การตรวจสอบ (Detection)

หมายถึง การบ่งชี้วัตถุที่เราต้องการทราบ ควรจะเป็นอะไรและมีสภาพเป็นอย่างไร เช่น ภาพถ่ายนั้นเกี่ยวข้องกับอะไร ตัวเมือง เขตชนบท ทิวเขา

การจดจำ/การรู้จักและการแยกแยะ (Recognition and Identification)

หมายถึง การจดจำสิ่งที่เห็นในภาพและแยกแยะสิ่งที่เห็นออกได้ดีเพียงใด ขึ้นกับผู้อ่านภาพถ่าย มีความรู้และคุ้นเคยกับวัตถุนั้นดีขนาดไหน เช่น แม่น้ำ

การวิเคราะห์ (Analysis)

หมายถึง การพิจารณาโดยการนำวัตถุนั้นๆมาประเมินและเปรียบเทียบ เพื่อบอกว่าวัตถุนั้นสมควรเป็นอะไร โดยใช้ความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลอื่นๆมาช่วย

ในแง่ นักธรณีวิทยา จะเน้นรูปถ่ายทางอากาศ ไปทางวัดหาแนว Dip-Slope

ในแง่ นักปลูกพืช เราใช้ รูปแสดงลักษณะภูมิประเทศต่างๆ เป็นหลักโดยการมองเป็น 3 มิติ แต่เราไม่สามารถรู้ลักษณะดินนั้นๆ ได้ โดย

1) ลักษณะภูมิสัณฐาน (Landform) เรายังไม่สามารถระบุลักษณะดินได้อย่างแน่นอน เนื่องจากเราไม่สามารถมอง ลักษณะภายในมองได้ นอกจาก เราทราบพืชพรรณจำเพาะ “Specific vegetation”

2) แสดง รูปแบบของดิน (Soil Pattern) มากกว่าหน้าตัดดิน (Soil Profile)

การจำแนก (Classification)

หมายถึงการรวมกลุ่มที่มีลักษณะเหมือนกันเข้าไว้ด้วยกัน โดยการจัดทำรหัส(code) เพื่อให้เกิดการสับสน ข้อสำคัญของรหัสที่ใช้ ควรบอกถึงลักษณะสำคัญให้เข้าใจง่าย เช่น M=ภูเขา, P=ที่ราบ

หลังเสร็จการสังเกตรูปถ่ายแล้ว จะต้องทำการจำแนก โดยการตรวจสอบภาคสนาม “field check” ว่าบริเวณนั้นเป็นจริงเหมือนที่เขียนหรือไม่

การแปลความรูปร่างในการทำแผนที่ดิน (Aerial photo interpretation for soil mapping)

แผนที่ดิน (Soil Map) เป็นสิ่งที่แสดงการแพร่กระจายของดิน มีการแสดงลักษณะของดินด้วยสัญลักษณ์ (Symbol) และได้จัดแสดงการเปลี่ยนแปลงจากดิน ชนิดหนึ่งไปสู่ดินอีกชนิดหนึ่งด้วยขอบเขต (boundary)

การทำ แผนที่ดิน (Soil Map)

เดิมใช้วิธีการสำรวจแบบดั้งเดิม (Conventional Survey) ซึ่งมีทั้งแบบเป็นตาราง (Grid System) หรือ แบบฟันปลา (Zig Zag) ในการกำหนดจุดเจาะ แต่เราไม่สามารถ แบ่งขอบเขตของดินได้ถูกต้อง แต่จะได้เป็นแบบประมาณ ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องใช้ภาพถ่ายเข้าช่วยในการกำหนดจุดเจาะ

ภาพถ่ายทางอากาศ กับ แผนที่ภูมิประเทศ

ข้อดี	ข้อเสีย
1. รายละเอียดมากพอและบริบูรณ์มากกว่าแผนที่มาก	1. มาตรฐานรูปถ่ายไม่แน่นอน
2. แสดงรูปลักษณะแท้จริงของ สภาพภูมิประเทศต่างๆ	2. ไม่สามารถพิจารณาเส้นวัดความสูง
3. สิ้นเปลืองเวลาในการผลิตน้อยลง	3. การอ่านรูปถ่ายทำได้ยาก (แสงไม่พอ)
4. รูปถ่ายอาจถ่ายบริเวณพื้นที่ ที่ไม่สามารถเข้าไป ได้ ซึ่งมีเหตุผล 2 อย่าง A. ทางภูมิศาสตร์ B. ทางการเมือง	4. ไม่มีเครื่องหมายแผนที่ (รูปถ่ายแสดงลักษณะภูมิประเทศ เท่านั้นไม่ได้บอกชื่อ แม่น้ำ, เมือง ฯลฯ)
5. ให้ข่าวสารที่ทันสมัยที่สุด	

การตีความรูปถ่าย โดยใช้ Element Analysis

Element Analysis คือ การวิเคราะห์ข้อมูลหรือลักษณะที่มีความเกี่ยวข้องกับการแปลภาพข้อมูลหรือลักษณะที่มีความเกี่ยวข้องกับการแปลภาพ(element) ในด้าน ตำรวจดินมีดังนี้

1. ลักษณะภูมิประเทศ – Topography
2. ลักษณะภูมิอากาศ – Climate
3. วัตถุต้นกำเนิดดิน - Parent Material
4. พืชพรรณ - Vegetation
5. ระยะเวลา - Time

ลักษณะของ Element ที่นำมาใช้ในการแปลภาพ

Element ที่ใช้ใน ตำรวจดิน เรียงความสำคัญ จากมากไปหาน้อย

ชนิดของ Element	ลักษณะที่ปรากฏ ในภาพถ่าย	ความสัมพันธ์ กับดิน	ความสัมพันธ์ของ Element กับขอบเขตดิน
Land Type : ชนิดของพื้นที่	เด่นชัด	สูง	สูง
Relief & slope : ความต่างระดับ- ลาดชัน	เด่นชัด	สูง	สูง
Drainage Condition : การระบายน้ำ	ชัดปานกลาง	สูง	สูง
Drainage Pattern : รูปแบบทางน้ำ	ชัดปานกลาง	สูง	ปานกลาง
Kind of vegetation : ชนิดพืชพรรณ	เด่นชัด	สูง	สูง
Parent Material : วัตถุต้นกำเนิด	ไม่เด่นชัด	สูง	ปานกลาง
Tone of color : ความเข้มของสี	เด่นชัด	ต่ำ	ต่ำ
Land Use : การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เด่นชัด	ปานกลาง	ต่ำ

ขั้นตอนในการแปลภาพถ่ายโดยใช้การวิเคราะห์ (Element Analysis) จะต้องเลือก element ที่สัมพันธ์กับดินนั้นๆ

- 1 Land type
- 2 Relief and slope
- 3 Drainage pattern
- 4 Vegetation

ส่วน Land use, tone ฯลฯ ถ้าดูไม่ได้ให้ตัดทิ้ง

นำทั้ง 4 แผ่นมาซ้อนทับโดยพิจารณาเส้นที่ซ้อนกันมาก จะได้เป็นขอบเขตที่ใช้ในการตรวจสอบภาคสนาม

ปัญหาการเขียนขอบเขตดิน (Soil boundary)

ปัจจัยที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาด โดยขอบเขตดินไม่ซ้อนขอบเขตในภาพ

-ผู้แปลภาพเลือก element ไม่ถูกต้อง (ไม่สัมพันธ์กับดิน)

-ผู้แปลไม่มีความชำนาญในสภาพพื้นที่เพียงพอ การวินิจฉัย element ทำได้ไม่ถูกต้อง

-คุณภาพของภาพถ่ายต้องดี

การแปลรูปถ่ายทางอากาศ ต้องพิจารณาลักษณะภูมิประเทศเป็นใหญ่ เพราะเกี่ยวข้องกับลักษณะดินที่เกิดขึ้น ดังนั้นขอบเขตดินจะไม่เป็นเส้นกากบาท

Element บางตัวจะไม่สามารถใช้ได้ เช่น

วัตถุต้นกำเนิดดิน ผู้ใช้ได้ดี ต้องเป็นผู้รู้โครงสร้างทางธรณีและเข้าใจลักษณะธรณีสัณฐาน

สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน อาจยึดถือได้ เพราะเกษตรมักปลูกพืชตามชนิดของดิน

ถ้าทราบลักษณะประจำตัวพืชบางชนิด ทำให้เราสามารถบอกได้ว่า พืชที่ปลูกนั้นขึ้นบนดินอะไร

ตับปะรด ไม่ชอบน้ำขัง ชอบดินกรด

มันสำปะหลัง ชอบดินทราย

ลักษณะผืนแปลง (Parcelling) เป็น ลักษณะที่สามารถแบ่งดินได้อย่างชัดเจน เช่น

นาดอน คันนาสูงและเล็ก (แปลงรูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า) จะแตกต่างกับ นาหว่าน คันนาจะกว้าง

และเตี้ย (แปลงรูป 4 เหลี่ยมจัตุรัส)

ขอบเขตขอบเขตดิน มักไม่ซ้อนกับขอบเขตสภาพการใช้ที่ดิน เพราะคันนาเป็นเหลี่ยม

ความเข้มของสี : เราไม่สามารถบอกว่า มีการระบายน้ำดีหรือการระบาย

น้ำแล้ว แต่มองเพียงว่าบริเวณใดมีการระบายน้ำ ดี กว่าบริเวณใด

ลักษณะความสูง – ต่ำของ พื้นที่. : ที่ต่ำมักเป็นที่ทางน้ำผ่าน

ลักษณะพื้นผิวของดิน มี 3 ปัจจัยที่ ควบคุม

1. ตัว เนื้อดิน : ดินเหนียวมีสี เข้ม มากกว่าดินทราย

2. ปริมาณ อินทรีย์วัตถุในดิน :อินทรีย์วัตถุในดิน ถ้ามี มากสีจะเข้ม

3. ลักษณะเกลือและปูนที่ไหลมาบนผิวดิน พื้นที่ที่เป็นเกลือสีจะกลมกลืน มากกว่า

พื้นที่ที่เป็นปูนซึ่ง มีสีตัดกับ พื้นที่.